

УДК 657.01

9. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами діяльності)

Голуб Н.О.

к.е.н., доцент

доцент кафедри обліку і оподаткування,

Таврійській державний агротехнологічний університет

імені Дмитра Моторного

Golub Nataliia

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,

Senior Lecturer at Department of Accounting and Taxation

Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University

ОБЛІК КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

ACCOUNTS PAYABLE AT THE ENTERPRISE

У статті розглянуто кредиторської заборгованості та її складові. Кредиторська заборгованість визначається, як «зобов'язання оплатити товари або послуги, які були отримані або поставлені, або на які були виставлені рахунки-фактури, або вони були формально узгоджені з постачальником». Визначено місце кредиторської заборгованості у діяльності підприємства. Повна та правдива інформації забезпечує прийняття управлінських рішень щодо кредиторської заборгованості на підприємстві. Особливе місце в кредиторській заборгованості займають численні розрахунки з постачальниками і підрядниками. Встановлено, наявність простроченої заборгованості може призвести до погіршення іміджу підприємства. Кредиторська заборгованість надає можливість підприємству тимчасово користуватися запозиченими коштами, але з іншого боку - зменшує показники платоспроможності і ліквідності. Ефективне управління кредиторською заборгованістю належить до

необхідних умов успішної діяльності, оскільки воно створює передумови для швидкого зростання бізнесу і збільшення фінансових можливостей підприємства.

Ключові слова: *зобов'язання, кредиторська заборгованість, управління, боржник, позика, аналіз, оцінка.*

В статье рассмотрены кредиторской задолженности и ее составляющие. Кредиторская задолженность определяется, как «обязательства оплатить товары или услуги, которые были получены или поставлены, или на которые были выставлены счета-фактуры, либо они были формально согласованы с поставщиком». Определено место кредиторской задолженности в деятельности предприятия. Полная и правдивая информации обеспечивает принятие управленческих решений по кредиторской задолженности на предприятии. Особое место в кредиторской задолженности занимают многочисленные расчеты с поставщиками и подрядчиками. Установлено, наличие просроченной задолженности может привести к ухудшению имиджа предприятия. Кредиторская задолженность позволяет предприятию временно пользоваться заемными средствами, но с другой - уменьшает показатели платежеспособности и ликвидности. Эффективное управление кредиторской задолженностью относится к необходимым условиям успешной деятельности, поскольку оно создает предпосылки для быстрого роста бизнеса и увеличения финансовых возможностей предприятия.

Ключевые слова: *обязательства, кредиторская задолженность, управление, должник, заем, анализ, оценка.*

Accounts payable and its components are discussed in the article. Accounts payable - this is a special part of the firm property, and it is the subject of mandatory legal relations between the company and its creditors. The new definition "obligations to pay for goods or services that were received, delivered,

or for which invoices were issued, or they were formally agreed with the supplier” was proposed in the article as Accounts Payable. An important point in accounting is the classification of debt. In the scientific literature, various classification features of accounts payable are given. The place of accounts payable in the enterprise activities was determined. In the ongoing economic relations, the presence of debt is an objective phenomenon. Due to the limited financial resources, debt significantly affects the financial condition of the enterprise and the results of its activities. Economic activities of business entities associated with the use of funds in a continuous cycle. The structure of enterprise funds sources of a significant share is borrowed funds, namely payables. The acceleration of cash flow is one of the important ways to improve the financial situation of industrial entities. The lack of enterprises own working capital due to deficiencies in the organization of accounting and analysis of accounts payable. Accounting as an ordered system for summarizing information about the activities of the enterprise is based on continuous documentation of business operations taking place. Full and truthful information provides management decisions on accounts payable within the enterprise. Numerous settlements with suppliers and contractors occupy a special place in accounts payable. The presence of arrears can lead to a deterioration in the image of the enterprise that was established in the paper. Analyzing data on the status of accounts payable, it is necessary to study the causes of each type of debt, based on the specific production situation at the enterprise. Accounts payable allows the company to temporarily use borrowed funds, but on the other hand it reduces solvency and liquidity indicators. Effective accounts payable management is one of the necessary conditions for the successful activity since it creates the prerequisites for the rapid growth of the business and increase the financial capabilities of the enterprise, namely, it allows expanding markets for goods, attracting new sellers of products.

Keywords: *liabilities, accounts payable, management, debtor, loan, analysis, evaluation.*

Постановка проблеми. Одним з проблематичних а також суперечних питань обліку все таки є облік кредиторської заборгованості. В основі якої є своєчасність платежів. Кредиторська заборгованість за своїм змістом має великий відношення щодо фінансового результату підприємства та на господарську діяльність в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі кредиторській заборгованості, а саме обліку, у своїх працях присвятили як вітчизняні так і зарубіжні вчені, зокрема такі, як Цал-Цалко Ю.С., Партин Г.О., Загородній А.Г., Голов С.Ф., Костюченко В.М., Бутинець Ф.Ф., Горецька Л.Л., Ткаченко Н.М., та ін. Аналіз результатів досліджень засвідчує що потрібно за сучасних обставин бізнес-середовища, слідкувати а також і враховувати зміни які відбуваються. А це призводить до того що змушує до опрацювання нових форм та методів здійснення аналізу поточної а саме кредиторської заборгованості. А саме, розробляти нові системи здійснення оцінювання показників щодо стану розрахунків. Для цього доцільно запроваджувати у використання, сучасні інформаційних технології автоматизації ведення обліку та обробки потрібної інформації. На підставі якої приймати відповідні управлінські рішення.

Відповідно, дослідивши наукові праці та вивчивши практику господарської діяльності, результати підтверджують про наявність різних дискусійних питань. А саме проблеми обліку заборгованості підприємства перед кредиторами. Доцільним буде проведення поглибленого дослідження саме у цій сфері.

Формулювання цілей статті. Для досягнення поставленої мети визначено наступні наукові завдання: розкрити сутність кредиторської заборгованості та її складових; визначити місце такої заборгованості у господарській діяльності підприємства; розкрити та проаналізувати джерела інформації, що забезпечують прийняття рішень стосовно кредиторської заборгованості підприємства, дати рекомендації щодо ефективної побудови системи

кредиторської заборгованості яка є складової соціально відповідальної діяльності.

Для вирішення поставлених завдань було використано наступні методи: аналіз, синтез, узагальнення, індукція, аналогія, моделювання, системний підхід.

Виклад основного матеріалу. Бухгалтерський облік здійснюється, по перше, з опрацювання первинної документації щодо виникнення, а також причинами щодо зміни та погашенням зобов'язань. Бухгалтер, вивчаючи документи повинен дотримуватися загальних принципів визнання даного виду зобов'язань за нормативними документами. Відповідно в бухгалтерському обліку знаходять відображення не всі зобов'язання, а лише тільки ті, що були виявлені з виконання укладених підприємством договорів або вчинених дій. Вони можуть мати юридичну силу внаслідок виконання умов контракту або законодавчих вимог. В обліку має відображення зобов'язання після укладання або угоди або договору.

Кредиторська заборгованість по суті це - зобов'язання. В результаті здійснення господарської діяльності одне підприємство завинило перед іншим підприємством.

Зобов'язання — це заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій та погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди [6].

Умови визнання зобов'язань зазначені у п. 5 П(С)БО 11 «Зобов'язання [1]:

- достовірність оцінки;

- зменшення економічних вигід як наслідок їх погашення.

Зобов'язання за строками погашення поділяються згідно п. 6 П(С)БО 11 поділяються на: довгострокові (очікуваний строк погашення перевищує 12 місяців або операційний цикл) та поточні (очікуваний строк погашення не перевищує операційного циклу чи 12 місяців) [1].

У балансі - поточні зобов'язання відображаються за сумою погашення (недисконтована сума грошових коштів або їх еквівалентів, що, як

очікується, буде сплачена для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства) п.п. 4, 12 П(С)БО 11) [1].

Зобов'язанням є правова дія, відповідно, одна сторона - боржник, який зобов'язаний відповісти за своїми договірними зобов'язаннями на користь іншої сторони - кредитора, відповідну дію. Це може бути: передача будь-якого майна, чи виконання роботи, чи надання послуг, сплата грошей. Або боржник утримується від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку [1]. Тобто підприємство зобов'язане перед іншим підприємством, в результаті чого може витратити свої ресурси, а отримати або виконані роботи, або послуги.

Фізик-теоретик А.Б. Борисов під кредиторською заборгованістю розуміє грошові кошти, які тимчасово перебувають на підприємстві, фірмі, але підлягають у встановлені строки поверненню юридичній або фізичній особі, у яких вони позичені і яким вони не виплачені [3, с. 437].

Кредиторська заборгованість — це заборгованість підприємства іншим юридичним і фізичним особам, що виникла в результаті здійснених раніше дій (подій), оцінена в гривнях і щодо якої в підприємства існують зобов'язання її погашення в певний строк [4].

Кредиторську заборгованість у бухгалтерському обліку класифікують за такими критеріями:

- строк погашення (за основу береться операційний цикл);
- спосіб погашення (погашення якої може бути або грошима, або товарами, послугами чи виконаними роботами);
- своєчасність погашення (погашення якої відбудеться згідно вказаних дат, чи з простроченням платежу).

З облікового боку, відображення операцій на підприємстві з кредиторської заборгованості має значення, тому, що це сприятиме упорядкуванню та достовірності інформації, прозорості здійснення розрахункових операцій за борговими зобов'язаннями. Джерелами інформаційного забезпечення обліку такої заборгованості є:

Первинні - товарно-транспортні накладні, рахунки-фактури, накладні, рахунки, акти приймання виконаних робіт чи послуг. Для погашення відповідно кредиторської заборгованості або її забезпечення використовують випуску банку, прибутковий касовий ордер, короткостроковий вексель.

Зведені – які використовуються для контролю та впорядкування оброблення даних на підставі первинних документів складатися зведені облікові документи (реєстри та журнали-ордери). В балансі підприємства відображаються зобов'язання і довгострокові і поточні. Відображаються відповідно і поточні і довгострокові окремо, але в розрізі своїх особливостей.

Кредо – значить, вірити. Інші вірять, що підприємство поверне борг. Форм існування кредиторки безліч:

комерційна – на основі договорів купівлі-продажу. Використовується при постачанні товарів, робіт, послуг, надходженні попередньої оплати за них, коли одна сторона ще не розрахувалася перед іншою. При безготівкових розрахунках між підприємствами чи організаціями завжди в однієї зі сторін процесу буде з'являтися борг, так як момент оплати та постачання розходяться в часі. Або отримали оплату, але ще не поставили товар, або поставили товар, але ще не отримали оплату. Єдине виключення – це розрахунки готівкою, особливо у роздрібній торгівлі з використанням касових апаратів, тут уже кредиторка просто не може виникнути, так як момент постачання та оплати товару або послуги співпадають ;

позики – одна сторона може кредитувати іншу, наприклад, це договори кредиту, позики, поворотної фінансової допомоги;

забезпечення боргу цінними паперами – це за своєю суттю різновиди попередніх варіантів, коли розрахунок, наприклад, відбувся векселем. Вексель як борговий цінний папір посвідчує борг особи, яка його видала (емітувала). Це ж саме стосується й залучення коштів шляхом випуску облігацій;

зобов'язання перед робітниками – щомісяця підприємство нараховує заробітну плату своїм працівникам і до її виплати існують відповідні

зобов'язання перед ними; на основі відносин з державою – за податками та зборами, що виникають в процесі діяльності підприємства. Таким чином, борги – це невід'ємний бік господарської діяльності будь-якого підприємства, установи, фізичної особи-підприємця.

Управління кредиторською заборгованістю має на меті застосування підприємством відповідно більш прийнятних форм розрахунку, термінів, а також обсягів розрахунків з контрагентами. Воно потрібно, щоб при дефіциті оборотних коштів не відбувалось послаблення фінансової стійкості підприємства. І по суті це є безпосередньо підхід до контрагентів підприємства.

Основним завданням управління кредиторською заборгованістю підприємства є побудова раціональної структури зовнішніх джерел формування оборотних активів з точки зору забезпечення максимальної рентабельності, з урахуванням збереження платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

Управління кредиторською заборгованістю дозволяє передбачити та зібрати інформацію, щодо :

- можливість або період виникнення кредиторської заборгованості;
- правило надання кредиту та форми сплати для різних груп постачальників та видами продукції;
- проведення аналізу і класифікація постачальників за обсягами закупки продукції, історії кредитних відносин та умови оплати;
- контроль щодо відстроченої або простроченої заборгованості, вивчення причин порушення договірних правил кредитування;
- своєчасне визначення прийомів прискорення обігу оборотних активів і зменшення безнадійних боргів;
- забезпечення продажу, що забезпечують надходження грошових коштів.

Основними прийомами управління кредиторською заборгованістю є:

- аналіз замовлень, оформлення розрахунків і встановлення характеру кредиторської заборгованості;

- ABC - аналіз у відношенні до дебіторів;
- аналіз заборгованості за видами продукції для визначення не вигідних з точки зору інкасації товарів;
- реальна оцінка існуючої кредиторської заборгованості;
- контроль за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості;
- визначенні конкретних розмірів знижок при достроковій оплаті;
- оцінка можливості факторингу – продажу дебіторської заборгованості [5].

Насамперед, щодо кредиторської заборгованості, потрібно мати достовірну інформацію щодо видів та строків виникнення заборгованості. Для того, щоб мати таку інформацію потрібно зібрати інформацію щодо постачальників. Доцільно почати з вивчення або контрактів постачальників, або договорів підрядчиків. Звернути увагу на особисті бесіди з працівниками підприємства. Задача проведення аналізу заборгованості - це необхідність дати оцінку, по перше, умовам заборгованості; по друге, строки погашення; по третє, обмеження використання ресурсів; а також визначити щодо можливості додаткового джерела фінансування, про можливість його залучення. З практичного досвіду відомо, що більша частина припадає на кредиторську заборгованості, а це є позичкові кошти. Тому, коли вивчаємо кредиторську заборгованість, потрібно також аналізувати і дебіторську заборгованість. Потрібно дослідити склад, структуру, поточною, а саме кредиторською заборгованістю, а потім провести порівняльний аналіз із дебіторською заборгованістю. Ми зможемо отримати повну та розгорнуту інформації, щодо боргів в цілому по підприємству.

Виходячи з дослідження головною причиною зміни яка є в структурі кредиторської заборгованості, належить взаємним не своєчасним платежем. Це можна перевірити за допомогою проведення порівняльного аналізу кредиторської та дебіторської заборгованості. Повний аналіз кредиторської заборгованості може проводитись якщо використовувати методику аналізу дебіторської заборгованості.

Доцільним буде проведення аналізу стану дебіторської та кредиторської заборгованостей на кінець звітної періоду, а також порівняльний аналіз.

Висновки. Отже, заборгованість виникає тільки від здійснення певної господарської операції, яка підлягає відображенню в обліку. Кредиторська заборгованість у бухгалтерському обліку – це зобов'язання підприємства перед іншими юридичними і фізичними особами. Відповідно для цілей обліку доцільно її групувати за строком погашення, за способом погашення та своєчасністю погашення. Саме така класифікація акумулює повну інформацію, для проведення аналізу кредиторської заборгованості та прийняття управлінських рішень, щодо кредиторської заборгованості.

При здійсненні правильного керування кредиторською заборгованістю може бути сприятливим та відносно недорогим щодо додаткового джерела залучення фінансових ресурсів.

Основні положення, щодо процесі управління кредиторською заборгованістю:

- розмір кредиторської заборгованості у майбутньому з урахуванням діяльності підприємства;
- правильний вибір форми заборгованості, яка буде мати найменші відсоткові виплати;
- встановлення найбільш вигідної для підприємства форми кредиту;
- здійснення постійного контролю за заборгованістю недопущення виникнення простроченої заборгованості підприємства;
- пошук сумнівних, безнадійних боргів підприємства, та прийняття рішень за такими випадками.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 12.04.2020).

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 31.01.00 № 20 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення 12.04.2020).
3. Борисов А.Б. Большой экономический словарь. М.: Кн. мир, 1999. 895 с
4. Сухарев А.Я. Юридический энциклопедический словарь. М.: Сов. Энциклопедия, 1984. 415 с.
5. . Лівощко Т.В. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю промислового підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2013. Вип. № 4. С. 88 – 93.
6. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013. № 73. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 14.04.2020 р.)

REFERENCES:

1. Tsivilniy kodeks Ukrayini: Zakon Ukraini vid 16.01.2003 № 435-IV / Verhovna Rada Ukrayini. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (accessed 12 April 2020).
2. Polozhennya (standart) bukhhalters'koho obliku 11 «Zobov'yazannya» : zatv. Nakazom Minist-va Financov Ukraini vid 31.01.00 № 20 Verhovna Rada Ukraini. Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua> (accessed 12 April 2020).
3. Borusov A. B. (1999) Bolhoj ekonomizeskoj slovar [Great economic dictionary]. Moscow: Kn. World.
4. Suharev A. Ya. (1984) Yuridicheskiy entsiklopedicheskiy slovar [Legal Encyclopedic Dictionary]. Moscow: Sov. Entsiklopediya.
5. Livoshko, T. V. (2013) Upravlinnja debitorsjkoju ta kredytorsjkoju zaborghovanistju promyslovogho pidprijemstva. [Management of receivables and accounts payable of industrial enterprises]. *Ekonomichnyj visnyk Zaporiz'koi derzhavnoi inzhenernoi akademii*. Vol. 4, pp. 88–93.

6. Natsionalne polozhennya (standartu) buhgalterskogo obliku 1 «Zagalni vimogi do finansovoyi zvitnosti»: zatverdzhene nakazom Ministerstva finansiv Ukrayini vid 07.02.2013. № 73. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (accessed 14 April 2020).